

I. Chr. Petersen o. 1915

Fig. 1. S. Pauls kirke. Indre set mod koret (p. 1313). — *Interior seen towards the chancel.*

ÅRHUS. NYERE KIRKER

De snævre grænser, der er sat for omfanget af Danmarks Kirker, medfører, at det sidste sekels kirker i Århus kun kan blive genstand for en særdeles summarisk behandling. I den tid, der er forløbet, siden kirkeopførelser omkring 1880 atter tog fat, har hovedparten af de arkitekturstrømminger, som har hersket i perioden, afsat sig monumenter blandt byens kirker. Siden 1907 har byggevirksomheden været støttet af Århus Kirkefond. Det århusianske kirkebyggeri og navnlig konkurrencerne vedrørende Lukaskirken bidrager til belysning af de kunstneriske brydninger og tendenser, som har gjort sig gældende i de sidste menneskealdre, og hvis hovedværker fortrinsvis findes i hovedstaden. Århuskirkerne er relativt fyldig omtalt og gengivet i oversigtsværker og samtidige meddelelser, hvortil henvises¹.

Inventaret er i alle kirkerne samtidig med bygningerne; dog er, navnlig i de ældste kirker, enkelte stykker udskiftet ligesom suppleringer har fundet sted i de senere år. Tre kirker ejer ældre genstande:

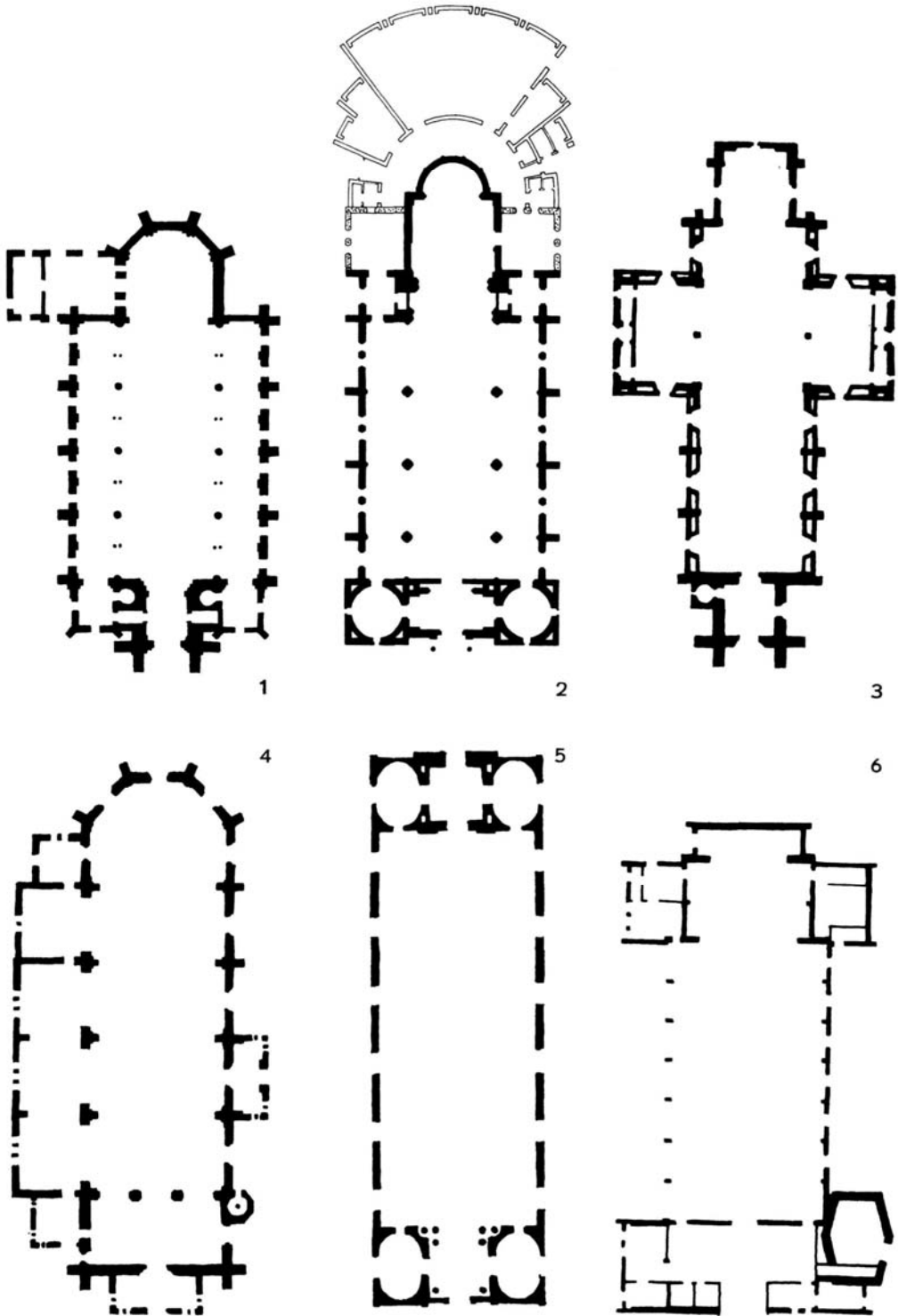
Vor Frue kirke, Ryesgade. S. Katharina (fig. 3), 1500-tallets begyndelse. 62 cm høj, afrenset figur af egetræ på konsol; helgenindens attribut, hjulet, fragmentarisk bevaret ved højre fod, hendes venstre hånd afbrækket. Fundet på kirkens loft, herkomst ukendt.

S. Pauls kirke. Dåbsfad, 1500-tallets sidste halvdel, sydtysk, forsølvet messing, diameter 47,5 cm, dybde 5 cm. I bundens midte drevet den vanlige bebudelsesscene, omgivet af ulæseligt minuskelbånd, deromkring krans af indslåede blomster. På randen indslåede stjerner og (yderst) granatæbler; her tillige et symmetrisk skjold med versalerne SS og MRD, foruden den indgraverede dedikation: »Lauritz Gieding Hans Gieding Skænket til St. Pauls Kirke af Marie Gieding 1886«. Ude af brug.

S. Lukas kirke. Dåbsfad, 1700-tallets begyndelse, tin, diameter 56 cm, uden dekoration. Fadet, der er skænket til kirken 1923, synes ifølge de ikke helt tydelige stempler på randen at være udført af Londonmesteren John Shorey jun. (H. H. Cotterell: *Old Pewter*, London 1929, nr. 4263).

Den romersk-katolske *Vor Frue kirke* i Ryesgade (fig. 2, 1) er opført 1877—80 efter tegninger af Franz Schmitz, der var leder af domkirkebyggeriet i Köln. Den tunge, nygotiske murstensbygning vandt ikke ved Ryesgades udvidelse og gadeplanets hævnning i slutningen af 1920'erne i anledning af Banegårdspladsens anlæggelse². Kirken restaureret 1964—65 ved Carl R. Frederiksen.

S. Pauls kirke (fig. 1 og 2, 2) er opført 1884—87 på en af etatsråd M. P. Bruun skænket grund på Frederiksbjerg (p. 55, fig. 8, 3) efter tegninger af V. Th. Walther. Den nyromanske rødstensbygning er lagt for enden af den jævnt

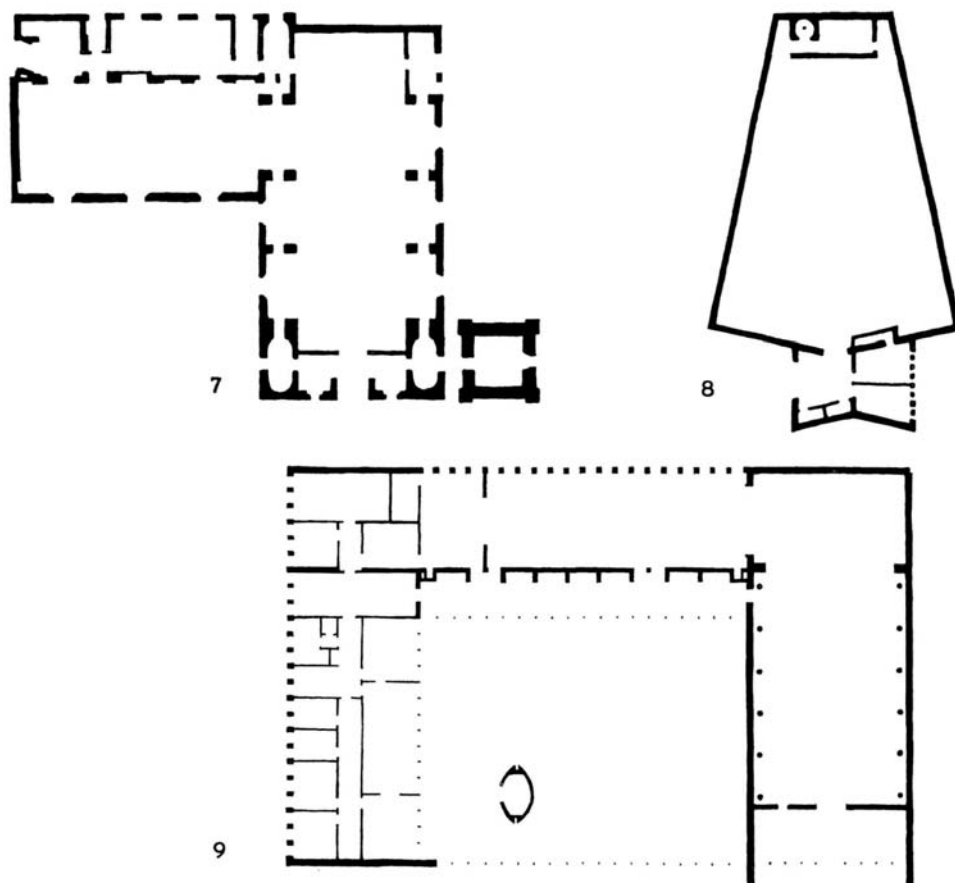

Fig. 2. Kirker i Århus kommune 1877—1966. Grundplaner 1: 600 tegnet af KdeFL. 1. Den katolske Vor Frue kirke i Ryesgade 1877—80. 2. S. Pauls kirke 1884—87 med senere tilføjelser. 3. S. Johannes kirke 1902—05. 4. Projektet »Tveje Aars« 1913. 5. S. Lukas kirke (1918—) 1921—26. 6. Christians-kirken (1937—) 1956—58. 7. S. Marcus kirke (1933—) 1934—35. 8. Møllevangskirken 1958—59. 9. Langenæskirken (1957—) 1964—66.

SUMMARY

Within the city of Århus a number of churches were built from 1877 to 1966 the forms of which seem to summarise the dominant trends of Danish church architecture during this period. The two earliest, (1): the Church of Our Lady (Roman Catholic 1877—80) and (2): St. Paul's (1884—87) are representatives for the Gothic and Romanesque revivals. (5): St. Luke's bears the stamp of the Neo-Classicism of the 1920's, while (4): a plan for the same church (1913) has its roots in the Danish mediaeval tradition. The most recent link in the chain (9): Langenæs Church (1964—66) represents the type of church of more recent decades in which community centres, offices, assembly rooms etc. are combined with the actual church.

stigende M. P. Bruunsgade, hvor den nordvendte fronts to tårne med firsidige pyramidespir fungerer som point-de-vue. Korets tilbygninger, der rummer kordegnekontor (før 1960 ligkapel) og sakristi, er tilføjet 1904—05 efter tegninger af A. J. Müllertz, der havde været konduktør ved kirkens opførelse. 1978 er ved arkitekterne Inger og Johannes Exner rejst en tilbygning til apsidens³. Sognet udskilt fra domsognet, og kirken indviet 6. februar 1887.

Valgmenighedskirken i Nørreallé er opført 1885—86 efter tegninger af S. F. Kühnel. 1. februar 1968 er bygningen overgået til Den apostoliske kirke.

S. Johannes kirke (fig. 2, 3) er opført 1902—05 på en af kommunen skænket grund ved Aldersrovej (p. 55, fig. 8, 4) efter tegninger af Valdemar Schmidt⁴. Sognet udskilt fra domsognet 1903, og kirken indviet 10. februar 1905.

S. Lukas kirke (fig. 2, 5) er opført 1921—26 på en af kommunen skænket grund ved Ingerslevs Boulevard (p. 55, fig. 8, 5), hvilken placering var et led i kvarterets planlægning under Hack Kampmanns medvirken 1910. Det ny-klassicistisk inspirerede projekt, der brød med de indtil da rådende idealer inden for kirkebyggeriet, var tegnet af Anton Frederiksen og Kaj Gottlob og vandt førstepremie i en konkurrence 1918. Under opførelsen strammede og forenkledede arkitekterne kirkens formsprog.

Allerede 1913 var udskrevet en konkurrence om kirken, og den blev vundet af Holger Rasmussen. Andenpræmie gik til M. Rosing Nielsen, hvis spirform ligger nær den, som Mogens Clemmensen siden benyttede til domkirken (p. 329). P. V. Jensen-Klint fik trediepræmie for forslaget »Tveje Aars« (fig. 2, 4). Dommerkomiteens afgørelse blev kvalificeret anfægtet, og sagen afstedkom en lang og stundom bitter polemik. Også i konkurrencen 1918 deltog Jensen-Klint; Århus gik glip af hans personlige gendigtning af det gotiske gudshus, der imidlertid i de samme år med få ændringer i forhold til konkurrenceprojektet opførtes som Fredens kirke i Odense⁵. S. Lukas sogn udskiltes fra S. Pauls 1922, og kirken blev indviet 14. marts 1926.

S. Marcus kirke (fig. 2, 7) er opført 1934—35 ved Langelandsgade (p. 55, fig. 8, 6) efter en længere forhandlings- og forberedelsestid. Kirkens arkitekt er Thomas Havning, hvis projekt vandt førstepremie i en konkurrence 1933⁶. Sognet udskilt fra Vor Frue sogn 1935, og 27. oktober samme år indviedes kirken.

Christianskirken (fig. 2, 6) er opført 1956—58 ved Frederikshaldsgade (p. 55, fig. 8, 7) efter tegninger af Aage C. Nielsen, der 1937 fik førstepremie i en lokal arkitektkonkurrence. Krypten indviet 29. november 1942, sognet udskilt fra S. Johannes' året efter, og kirken indviet 2. marts 1958⁷. En ældre †Christians-kirke var resultatet af en ombygning 1913 af Reginehøj †bedesal, opført 1895 efter tegninger af Frimodt Møller.

Møllevangskirken (fig. 2, 8) er opført 1958—59 nær Vestre Ringgade (p. 55,

fig. 8, 8) efter tegninger af C. F. Møller⁸. Sognet udskilt fra S. Marcus' 1959, og kirken indviet 21. juni samme år. Tårn tilføjet 1969.

Langenæskirken (fig. 2, 9) er opført 1964—66 i et nyt boligkvarter nær Skanderborgvej (p. 55, fig. 8, 9) efter tegninger af Arne Gravers og Johan Richter, der 1957 fik førstepræmie i en arkitektkonkurrence⁹. Sognet udskilt 1966 fra S. Lukas', og kirken indviet 13. marts samme år.

Helligåndskirken. Midlertidig bygning 1973 placeret ved Snogebæksvej, og sognet udskilt fra Christians sogn samme år. En arkitektkonkurrence om kirke på et areal ved Herredsvej blev året efter vundet af J. O. von Spreckelsen¹⁰, der siden har udarbejdet et ændret projekt. Opførelsens jordarbejder påbegyndt 1978.

KILDER OG HENVISNINGER

Redaktion: Kjeld de Fine Licht. — ¹ F. Beckett m.fl.: Aarhus, 1905; J. Clausen m.fl.: Aarhus gennem Tiderne IV, 1941; Weilbachs Kunstnerleksikon ved M. Bodelsen og P. Engelstoft, 1947—52; K. Millech: Danske arkitekturstrømninger 1850—1950, 1951; P. Nedergård (red.): Ridrag til en dansk Præste- og sognehistorie VII, 1966, 1—91; Trap: Danmark; H. Høirup (red.): De danske Kirker, 1969; Meddelelser fra Århus Stift 1963 ff.; særligt bind XV, 1977, 100—07. — En betydelig fotografisamling findes i den lokalhistoriske afdeling af *Århus kommunes hovedbibliotek*. ² W. Thi-eme, F. Recker: Allgemeine Lexikon der Rildenden Künstler XXX, Leipzig 1936, 176; E. Sejr: Gamle Århusgader I, Århus 1960, 126 ff; O. Degn (red.): Da det var nyt i Århus. Århus 1970, 19—22; P. Hahn-Thom-sen: 100 År i Århus. Den katolske Menighed og Skole 1873—1973. Århus 1973. ³ O. Degn (red.): Da det var nyt i Århus. Århus 1970, 22 f; Meddelelser fra N. J. Israelsen og E. Sejr; Århus Årbog 1979, 158—61. ⁴ Arkitekten IX, 1906—07, 501—06. ⁵ Arkitekten XV, 1912—13, 283—84, 392, 400, 429—35, 437—40; Ryg-mesteren VI, 1913, 165—66, 183—84, 190, 194; VIII, 1915, 241, 271—78; P. V. Jensen-Klints Kirker, 1915, 7—14; Arkitekten XVIII, 1915—16, 5—7, 15—17, 28, 36—38; Arkitekten XX, 1917—18, 464; Arkitekten XXI, 1919, 153—62; Arkitekten XXIII, 1921, 49—58; Arkitekten XXVIII, 1926, 341—44; E. Rysted, P. Sejersens (red.): Sct. Lukas kirke 1926—1976, Århus 1976. ⁶ Arkitekten XXXIV, 1942, 155—57. ⁷ Arkitekten LX, 1958, 321—25; H. J. Falk: Den nye Christians

Kirke, i Jul i Århus 1958, 18—20. ⁸ Arkitektur IV, 1960, 108—13; Lars Møller: Mølle-vangskirkens Klokketårn. Acta Campanologica VII, 1975, 13—15. ⁹ Arkitekten LX, 1958, 119—21. ¹⁰ Arkitekten LXXVI, 1974, 138—45; Meddelelser fra Århus Stift XIII, 1975, 50.

N.E. 1979

Fig. 3. Vor Frue kirke i Ryesgade.
S. Katharina (p. 1313).
— St. Catherine.